

ס"א) בס"ט ברה"י אי הוי הכרעה או כטומאה חדשה אף על צד הטהרה, וכע"ז דנו בספק ברה"ר דטהור לדעת הרבה ראשונים אף בלא חוקה אי הכרעה, ובהערות הגרש"א לש"ש ש"א פ"ב (הובא במשנת טהרות עמ"ס טהרות פ"ר מי"א) כתב דבה מסתבר טפי דהוה טהרה ודאית שטיהרתו תורה אף על צד הטומאה. ולכא"ו היה נראה דגדר הדברים דכל טומאה שאינה ידועה בתורת דאי ברה"ר טיהרתו תורה (וי"ל ד' בזה). וא"כ ה"נ בחשש דכה"ג הא אין כאן טומאה ודאית וממילא ארוחנא בדאמת לא נטמא הציץ ואף דבכל ס"ט ברה"י נטמא אח"כ בודאי נגע ברה"ר היינו משום דידוע לנו הספק ברה"י דרינו לטמא וממילא שיהיה הו טומאה ודאית או ברה"ר, משא"כ בזה דנשאר דרבנן ומה"א צ"ל להסתפק ה"רל טומאה שיהיה ודאית ברה"ר. (אמנם אמת הוא דאחר כל הדברים תי' זה הוא קצת מגדל הפורח באויר ונכתב יותר לחידודא, ויש לפלפל הרבה אם מקוה שע"י שער המים ששם לכש בנ"כ חשיבא רה"ר משום שנראה בעורה ובעוד הרבה פרטים בזה, ואכמ"ל. והתי' הפשוט יותר הוא כמש"ל הדפרישה משום מעלת מחנה שכניה כמבואר ביומא ד' (לר"י) שם עיקר ההוא משום גה"צ דילפינן ממילואים) ובהו ליכא חיובא על טומאה שאין הניזר מגלח, או כמו שהביאו דהיו כלים אחרים, ויש לחדד תי' זה דכבר העיר השואל דברמב"ם לא הוזכר שיש דין לקחת כלים אחרים ומשמע דאינו מדינא, וצריך לבאר בדאמת אין תקנ"ח להשתמש דוקא בכלים אחרים, אלא כלים שיהיו כליהם ואלא איכפ"ל, דאם נראה בלא"ה שיהיה חששות טומאה שלא חששו כ"כ וכדאמר' ביומא ז' דאחיז הכהנים נוגעים בו משום שפרישתו לקדושה ולא לטהרה, וכל הקושיא רק מצד ממנ"ל דלא ארוחנא מאומה בהואה כשנוגע בכלים, אבל כל שיש אפשרות שיהא כלים אחרים הו"ל כשאר חששות שלא חששו).

ט"ז יישובים להצ"ע בדבר דמו של זכריה
דבבר קושית ידידי המופלג מאוד מאוד הגדול ר' אלחנן ברמן שליט"א היאך הקריבו בביהמ"ק בזמן שהיה בו דמו של זכר' שהכל נטמא במת וכבר קדמו בקו' זו השואל ומשיב (תנינא ח"ד סימן ק"ח) ויש ליישב בכמה אופנים א בית ראשון לא היה מקורה מה שכנת הרמב"ם הנ"ל שער הבית היה מקורה ה"מ בבית שני [שהרי כל צורת המקדש המובאת ברמב"ם היא צורת בית שני] אבל הריגת זכריה הויה בבית ראשון ויתכן שהוא לא היה מקורה וא"כ לא נטמא באהל. ב. פרצו את הקירוי מעל הדם עוי"ל דאפילו היה קירוי מעל הר הבית מ"מ סילקו ביחוד את הקירוי מעל דמו של זכריה כבדי שלא נטמא באהל. ג. מעל המזבח לא היה קירוי נראה דהו לא דעת הרמב"ם דא"כ ה"ו שהיה מקורה מה"מ הרי טומאה היה פתוח כבדי שיעלה העשן. וכ"כ בדרך חכמה (שם) וא"כ י"ל שהדם היה סמוך למזבח במקום המגולה וממילא לא הויה במקדש טומאת אהל ד. דמו של זכריה נתבטל ברוב כיון שמציעו שהיתה העורה מלאה בדם כדא' בובחים (לה). שהיו הכהנים מהלכים עד ארכובותיהם בדם. א"כ הרי נתבטל ברוב ואין כאן טומאה. אמנם קשה דהרי הדם היה תוסס וניכר ע"י שתסס ונכה"ג אינו בטל ברוב דכל שניכר בפ"ע לא בטל ברוב. וי"ל דדמו של זכריה תסס כ"ע קד שהתסיס גם דם אחר עימו וכה"ג שוב אין היכר. ה. כיסו את דמו עוד י"ל דכבדי שלא נטמא המקדש הניחו כיסוי שיש בו פותח טפח על דמו של זכריה וכה"ג אינו מטמא באהל כדא' בברכות (ט"ז). ולא היה רביעית דם יתכן דלא יצא מוכריה רביעית דם אלא פחות מרביעית דם [או שצ"א ממנו רביעית אלא שנתמעט מרביעית משום שנבלע או נתיכש] וכה"ג אינו מטמא באהל. ו. לא היה רביעית דם במקום אחד עפ"י התירוץ האחרון י"ל דאפילו נשאר מדמו של זכריה רביעית מ"מ נתפור בעורה ולא היה במקום אחד רביעית בפ"ע. אך תירוץ זה לא יכון אלא לשיטת הראב"ד (פ"ד מט"מ ה"ה"ג) דגם אם אהל אחד מאהיל על שתי חצאי רביעית אין מצטרפים אבל להרמב"ם (שם) דאם היו תחת גג"א מצטרפים ע"ז ומטמאים באהל אכתי קשה. ח.דם תוסס ל"ח חיבור ועל דרך התי' הקודם דלשיטת הראב"ד אין מטמא באהל אלא אם היתה רביעית אחת מחוברת, י"ל דאפילו לא היה דמו של זכריה מקובץ במקום אחד מ"מ ל"ח חיבור כיון שהיה תוסס. מקורה דבר זה הוא משיטת הגר"א (י) דהטעם שאין מקוה מטהר ביוקנה הוא משום דזוחלים לא הוין חיבור ואין כאן מ' סאה במקו"א. ועפ"י דבריו י"ל שתוסס היו כזוחלים שהרי נד כל רגע ממקומו וכה"ג לא הוי חיבור ואין כאן רביעת במקום אחד וממילא אין מטמאין באהל. ט. דם צדיקים אינו מטמא ידועה שיטת הראשונים דצדיקים אינם מטמאים ולפ"ז לק"מ דגם דם צדיקים אינו מטמא.

י. נהרג ע"י אחרים אינו מטמא י"ל עפ"י מש"כ דהאבני נור (וי"ד תסט) עפ"י הרמב"ן שאם מת מיתת נשיקה אין מטמא כיון דלא היה ע"י טיפה של מלאך המוות א"כ ה"ה נהרג ע"י אחרים אין מטמא משום דלא היה ע"י טיפה של מלאך המוות. והשתא מיושב שפיר דהא זכריה הנביא ע"י אחרים נהרג לפיכך אין כאן טומאת אהל. אי.הדם יצא הימנו כשהוא בחיים עוד ליישב בפשיטות דיתכן דהדם שיצא מוכריה יצא ממנו בעודו חי ונכה"ג אינו מטמא יב. דם רותח אין מטמא דהוי כדם שבישלו לשון הגמרא בגיטין הנ"ל (נז): "אשכחיה לדמיה דזכריה דהווי קא מרתח". יל"פ שהיה רותח כפשוטו (ולא שרק תסס), וא"כ הוי כמו דם שבישלו והרי קי"ל (מנחות כא). דם שבישלו אין עובר עליו. ואעפ"י שזה נאמר רק לגבי איסור אכילת דם ולא לגבי טומאת דם מ"מ כבר כתב בספר חידושי בתרא (י) דלייץ מלשון רש"י (שם ד"ה דם) "ונפק מתורת דם" דאחר שבישלו איבד שם דם לגמרי ותו אין מטמא טומאת מת.

ומשיב (תנינא ח"ד קה) תירץ על קו' זו עפ"י לשון הרמב"ם (פ"ג מהלכות טומאת מת ה"ג) וז"ל: "טומאת רובע ענינא באהל ורביעית דם וכו'... ריאה לו שכולם טומאתן אינה מן הטהרה..." עכ"ל. ועיי"ש בראב"ד שהשיג עליו וכתב דהוא נלמד מהפסוק "על כל נפשות מת לא יבוא" והכ"מ שם תירץ השגת הראב"ד דס"ל להרמב"ם דקרא אסמכתא בעלמא הוא. (אמנם יש אחרונים שלמדו בדעת הרמב"ם שהוא דאורייתא והדרשא דרשא גמורה היא ואינה אסמכתא ומש"כ הרמב"ם אינה מן הטהרה פירושו אינו מפורש בתורה אלא ברמז. ועיין בספר טעם ודעת (שם) שהארץ בזה. } ובתוספות רי"ד (ב"ק קטו): כתב להדיא דהוא דרבנן. וא"כ מיושב ד"ל דכיון דהוא מדרבני יש לומר דבזמן בית ראשון עדיין לא נגזרה גזירה זו. יד. אין שבות במקדש עוד י"ל עפ"י הנ"ל שטומאת מת דרבנן היא דאפילו אי נימא דבבית ראשון כבר גזרו טומאה דם מ"מ במקדש לא חוישין לטומאה ולא שבות במקדש. טד. גם נס אינו מטמא שמעתי ליישב הקו' כיון שנתקיים שם הדם עפ"י נס דבדרך הטבע היה לדם להתייבש או להיבלע ומה שנתקיים שם הדם ע"י היה ע"י נס אין דם נס מטמא וכמו דאמרין (סנהדרין נט): אין דבר טמא יורד מן השמים. אבל לענ"ד לא דמי דאפילו נימא דאין דבר טמא יורד מן השמים הכא הרי היה זה דמו של זכריה ולא ירד מן השמים אלא שנעשה נס ולא נבלע. טז. אי' במשנה דנענים (פ"ג מ"ז)מהור עומד תחת האילן וטמא [היינו מצורע] עובר טהור הא קמן דאין מצורע מטמא באהל אא"כ נח במקומו. ולכא"ו י"ל כן גם גבי טומאת מת דרביעית דם דאינה מטמאה באהל אא"כ הדם עומד במקומו. וכיון שהיה הדם תוסס חשיב כמהלך ולא כעומד ולכן אין מטמא. אבל זה אינו דכבר י' רש"י (ברכות נב). "הטמא עומד תחת האילן ולא בטישא אלא המת קאי דמת ל"ש עומד ול"ש ע"י שיש הולך אהל הוא ונח מצורע קתני לא בתו"כ". הרי שלא נאמר כן גבי רביעית דם מהמת.

עוד בתנ"ל

בגליון הקודם עורר ידידי משכבר הרה"ג ר' אלחנן ברמן שליט"א, הערה נפלאה למה לא טימו דם את

מלחמתה של תורה

זכריה את העזרה, לד' הר"מ שהיה מקורה. וכדרכה של תורה יש להציע בזה, שהניחו נסרים מלמעלה ומן הצד ברום טע"ט ויש כאן אוהל גמור לחוץ בפני הטומאה. אלא שלכא"ו כה"ג הוי קבר, ומחמת כן ייטמא עזרה, ויתכן דכמו שכ' תוס' ב"ב ק: שאין קבר בכלים, ה"ה בדבר שאינו קבוע נסרים בעלמא אע"פ שאין בו תורת כלל. אך עדיין ק' מטעם סוף טומאה לצאת, ובהו י"ל דל"ש סוט"ל לענין דם זה, דהא קמן שא"ל להוציאור וכה"ג ל"א סוט"ל, ועוד דכאשר ייפסק הוס ייבלע דהדם באדמה וכל כה"ג אולי ל"א סוט"ל, וגם תכמינא שחוקקו על ספרת ר' יוסי [בפ"ד] יכול לשורפה וכו' מ' בדם שמעצמו נבלע ל"א סוט"ל. עדיין יש לדון לדרכו של הר"מ דאוהל עראי בתוך אוהל אינו חוצץ אלא על טהרה שבתוכו ולא על טומאה שבתוכו, וה"ה הא הוי אוהל עראי ואינו חוצץ על טומאה שבתוכו, [דאם עשאוהו קבע חזר להיות קבר], וככ"ז צ"ע.

עוד בתנ"ל,

במה שהעירו בדבר דמו של זכריה שנטמא מחמתו כל המקדש להרמב"ם דביהמ"ק היה מקורה, ואיך הקריבו קרבנות במשך כל השנים עד המעשה דבזווראדן, וצ"ע לומר דהיה מרודד ולא היה רביעית במק"א, וגם היה לא מוסכם לכז"ע דאינו מצטרף. ובאמת דכק"ו זו יל"ע צ"ל במעשה דימא כב: דדנו אם נטמא הסנין. והנה כ' התפא"ר [פ"ב דמדות מ"א אות ו' במוסרן] וכל זה הבית היה מקורה, וכן אמר' בירושלמי תענית ט: דהא דתימא הר הבית מקורה היה, ונ"ל שהיה ארובות בקריו כדי להביא אור תחת הקריו, ולא ימששו שם בחושך". וא"כ יל"ד דהדם היה תחת הארובה, וצ"ב. והנה הג' ריעב"ץ כ' במשנה במדות שם דהיה זמן כשנבנו את המקדש דלא היה קירוי ורק אח"כ קירוהו, אך זה צ"ע קצת מתי התחדש האי דנבני קירוי, והא הכל בכתב, אמנם יעוי' בשטמ"ק ב"ב ג: בשם הרא"ש דבגובה לא היה דין הכל בכתב, ועכ"פ לפ"ז י"ל דכשנבנו את הקירוי בנאוה באופן שלא קירא את הדם, או שיכולו לחתוך חלק מהתקרה אם ל"ה בכלל הכל בכתב. ויל"ע מקראי [בחמיה פ"ח פט"ו] 'ויצאו העם ויביאו ועישו להם סכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלוקים', משמע דהיה בהר הבית, ואיך עשו סוכות אם היה הכל מקורה, ולד' הריעב"ץ א"ן ש. יעוי' בדובב מישירם [ח"ד סי' י"ד] דרך אם אפשר לקרוא בתורה תחת כיפת השמים ומיזכח מהא דסוטה מ: שקראה בהר הבית, וכוונתו דהא לא היה מקורה, ותלמי א' בזמן ההוא כבר היה מקורה. ויל"ע בזה דמציע במרכבת המעשה של הרי"מ דנראה מדבריו דאף במשכן היתה חצר המשכן מקורה, ויעי"ש באורך לגבי בית דמשה חשד בבני אהרן שהקריבו באניעות דהוי סוף טומאה לצאת יעיש", וזה חידוש גדול, ועכ"פ לדבריו ודאי דגם בבית ראשון היה קירוי. ויל"ע בזה דמציע דבר מיוחדש בברייתא דמלאכת המשכן [פ"א] לגבי מוכב של משכן 'חמש אמות יסוד ושלש אמות כרכוב ואמה סוכב ושם היו נותנין דמים הניתנים למטה מחוט וסוקרא ולמעלה חמש אמות קרנות ושלש אמות כרכוב ואמה כלה עורב'. וכ' בביתאור טעמ' 'למעלה מן הקרנות היו בולטין מסמרים גבוהין אמה כדי לכלות העורבים שלא יעמדו שם, ועם האמה הזו היה המזבח גבוה י' אמה'. ולכא"ו מדמכונב שבמקדש לא היה כליא עורב כנראה שהחילוק ביניהם הוא בקירוי, והיינו דממשכן לא היה קירוי, או דימא דכשיש פחות אנשים שמסתובבים שם בעי' כליא עורב. וצ"ע.

טומאת ביב

מה ששקלו וטרו בענין ביב שחתה הבית ויש שם מת שיש ידיעות שבעי ד"ט לפתח ובלא"ה ד"ט הטומאה מקול לצאת והיא רצוצה ובקועת ועולה יש לעיין מ"ט לא יחשב שיש בביב אוהל לחוץ שלא היה הטומאה מקול ואע"פ שאמנני שניון שאין פתח ממולא דרך יציאת הטומאה חוצה לבית כל זה הוא במקום שיש בית מעל הביב אבל אי המת נמצא בביב שאין על גביו בית ייחיה בזה תורת אוהל לחוץ שבכל מקום הוא טפח על טפח וכמו בכל קבר שאי יש טפח הוא חוצץ ואי נימא שיש הלכה שלא נאמר כה"ג אוהל לחוץ יש לברר מתי נאמר דכל מה שילפינן לגבי שיעור פתח שהוא ד"ט למת שהוא בביב הוא לענין סוף טומאה לצאת אבל לעולם יש לנו לברר שיש כאן גם אוהל שחוצץ מהטומאה ויש להבין למה לא יחזין .

גולל שפירש
הרב יהודה בן יוסף כולל טהרות קרית ספר
לכבוד מערכת אהלי טהרות, כמה שכ' הגר"י בהגר"מ ברמן שליט"א דאיכא ב' סוגי גולל א' בעודו גולל על המת ממש ואו א"צ שיהא ראוי לכסות את כולו, ב) ואיכא עוד דין גולל והוא גולל שפירש מן המת שבוה צריך שיהא ראוי לכסות את כולו, וכיאר דבר זה ע"פ מה שהובא בספר אשר לשלמה בשם ס' פתח האהל דגולל על המת וגולל שפי' לפי' מב' פסוקים, ולכא"ו צ"ע מה אכפ"ל דילפ"י ד"ו מב' פסוקים, והכל הילפותא אינה דגם שפינא נישאר עליו דינו אבל תייתי שנושר דהו קבכה"ג שמכמת את כולו, ובעיקר הקושיא, רבינו הגר"ג שליט"א (שיעורי הגר"ג טהרות) ביאר בזה דכל מה דאמרין דגולל שפירש נשאר בטומאתו הוא דמכיוון שראוי לשמש בתורת גולל לא פקע ממנו שם גולל, אבל גולל שפי' ונשבר כיון שאינו ראוי לשמש בתורת גולל בזה מודה רשי שפקע ממנו שם גולל ופקע טומאות.

בד' הראב"ד בדין נוגע וחוזר ונוגע

א. במדור מלחמתה של תורה בגליון האחרון הובאו דברי מרן הגרד"ל, דאפשר דכל סברת הראב"ד דאין נוגע וחוזר ונוגע משום דאין נגיעתו הראשונה חוזרת וניעורת, לא שייך בהיסט דעידה "דנחשב שיש כאן כסדר מאורע היסט". ולכאורה הסברא משום דבהיסט הוא מזוי הדבר ממקום למקום ונחשב היסט חדש בכל רגע. ויש לתמוה דהא דברי ר"ד נאמרו גם במשא, וגם בזה ביאר הראב"ד שכמו במגע אין נוגע וחוזר ונוגע ה"ה במשא, והרי לסוברים שהיסט דווקא כשהוא מזוי הדבר הוא הדין במשא, [ואדרבה בניה דמטמאה באבן מסמא ובעליונא א"צ כלל להסיט הדבר,] וא"כ לכאורה מדברי הראב"ד מבואר דגם כשמיטס ממקום למקום לא נחשב התחדשות של מעשה המטמא. אך י"ל בדיווח הראב"ד ס"ל דבמשא א"צ להניז ורק ככה"ג איירי מתניתין, אך במתניתין דמכשירין הרי איירי כשהניהיה הוציאה הצעון מהמים וכיון שהסיטה ממש חשיב מעשה חדש, והנה הראב"ד ביאר דגם באוהל אין ההאהלה חוזרת וניעורת, ושמעתי להעיר דהא היכא דהיה באוהל ומת שם מת מבואר בקרא דכל אשר באוהל טמא הגם שהיה מקודם, ופשוט דלק"מ דקודם שמת המת אין בקיעת טומאה ולא נחשב שהתחילה ההאהלה מקודם, משא"כ כשהאהיל על חצי וית הרי מוכרח שגם חצי וית בוקע ואין כאן האהלה חדשה, ב. כתב הר"א יעקובוביץ שליט"א ליישב הקושיות על הראב"ד בסמכה טומאת דחזין דגם כשהנגע הראשון לא מטמא מ"מ המשך הנגע מטמא, דכל דברי הראב"ד רק לר' דוסא, אכן בוגיט פתח בזה וס"ל דהנגע חוזר וניעור. ויש להעיר דהא פלוגתא דר"ד ורבנן רק בשם אהרן, אך שתי שמות לכז"ע אין מצטרפים, ולכאורה הראב"ד הוצרך לביאורו משום דס"ל דלעולם יש לצרף הטומאה לולא סברתו דאי"ז חוזר וניעור, וא"כ גם בדעת רבנן ביאר כן, אא"כ נימא דרק בשם אחד היה מוכרח לזה אך במגע ומשא פשיטא ליה דאין מצטרפים גם לולא סברתו, ג. נחלקו קמאי בטומאה רצוצה בקועת ועולה, ומעליה יש אוהל טע"ט, האם כמו שהאוהל חוצץ שאין הטומאה בקועת מעליה ה"ו הטומאה מתפשטת

המשכן בעמוד ב'

יט